

ارایه مدل مناسب برای حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان

مجتبی سلطانی نژاد

گروه حسابداری، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی

Email: Mojtaba.soltaninejad@iau.ir

فریدون رهنمای رودپشتی

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: Dr.rahnama@iau.ac.ir

محمد حامد خانمحمدی

گروه حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

Email: Khanmohammadi.mh@iau.ac.ir

مژگان صفا

گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم ایران

Email: Dr.mojgansafa@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۲۸

چکیده

حاکمیت شرکتی به عنوان یک نظام کنترلی و راهبردی، نقش مهمی در تعیین جهت گیری و موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه دارد. در فضای رقابتی و پیچیده‌ی امروزی، کسب و کارهای کارآفرینانه با چالش‌های متعددی همچون تأمین مالی، مدیریت ریسک، توسعه‌ی پایدار و تعامل با ذینفعان مختلف روبه‌رو هستند. تحقیق حاضر به دنبال ارائه الگویی قابل اجرا و مناسب برای حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان است. روش مورد استفاده برای شناسایی مدل، روش گزندتئوری یا داده بنیاد است که با استفاده از نظرات ۱۴ نفر از خبرگان و به روش گلوله برفی تا رسیدن به مرحله اشباع نظری در در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که مولفه‌هایی در غالب بستر حاکم شامل اقدامات پیشگیرانه و حمایتی؛ پرداخت مالیات و ... شرایط علی شامل تدوین کدهای اخلاقی و رفتاری؛ تمرکز مالکیت و ... شرایط مداخله گر شامل ارتباطات موثر؛ جلسات هیأت مدیره و ... راهبردها شامل انگیزه‌بخشی؛ برنامه‌ریزی استراتژیک؛ سازوکارهای پیگیری تخلفات و رفتارهای غیراخلاقی و ... که در نهایت منتج به پیامدهایی شامل پاسخ گویی به توقعات جامعه؛ ترویج اصول اخلاقی در زنجیره تأمین و ... در جهت حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: ارائه الگو، حاکمیت شرکتی، کسب و کارهای کارآفرینانه، ذینفعان، روش کیفی.

۱- مقدمه

بنابراین مفهوم حاکمیت شرکتی به عنوان یک جنبه اصلی و پویای تجارت تبدیل شده است و در اقتصاد امروز توجه به آن به طور تصاعدی رو به افزایش است و پیشرفت‌های متعددی در خصوص نحوه اعمال حق حاکمیت شرکتی در سطح جهانی صورت گرفته است بطوریکه سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان توسعه اقتصادی (OECD) استانداردهای قابل قبول بین‌المللی را در این مورد فراهم می‌کنند. لذا میتوان ادعا نمود که ایجاد اطمینان از کیفیت گزارشگری مالی به‌عنوان یک رفتار (وظیفه) مدیریت، یکی از کارکردهای مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی است. تأثیر ساختارهای بهینه حاکمیت شرکتی بر افزایش کیفیت گزارشگری مالی و سود حسابداری، موضوعی است که در سال‌های اخیر در تدوین قوانین (نظیر قانون ساربینز آکسلی) و شرایط پذیرش بورس‌های بزرگ دنیا (مانند بورس نیویورک) نیز مورد توجه قرار گرفته است. در واقع، تدوین‌کنندگان قوانین هم فرض وجود یک رابطه مستقیم بین کیفیت مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و کیفیت سود را به‌صورت تلویحی پذیرفته‌اند. در کشورمان نیز در سال‌های اخیر باهدف بهبود کیفیت گزارشگری مالی، تدوین آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی مورد توجه ویژه قرار گرفته و علاوه بر آن، موارد جدیدی به شرایط و الزامات پذیرش یک شرکت در بورس اوراق بهادار تهران افزوده شده است. انتظار می‌رود تدوین و اصلاح آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی و قانون بازار سرمایه، بهبود کیفیت گزارشگری مالی و سود حسابداری را در پی داشته باشد. البته، شایان ذکر است که شرایط خاص حاکم بر بازار سرمایه، اداره امور شرکت‌های سهامی عام توسط مدیران دولتی و قدیمی بودن مفاد قانون تجارت، زمینه را برای مدیریت سود فرصت‌طلبانه و کاهش کیفیت سود فراهم کرده، می‌تواند مانع کارکرد مؤثر آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی گردد (سیگل، ۲۰۰۵). از طرف دیگر، حاکمیت شرکتی را می‌توان به صورت شبکه‌ای از روابط در نظر گرفت که نه تنها بین شرکت و مالکان آنها (سهامداران) بلکه بین شرکت و عده زیادی از ذینفعان از جمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، دارندگان اوراق قرضه و... وجود دارد. در این راستا نیز بایستی توجه داشته باشیم که نظام حاکمیت شرکتی، به عنوان یک نظام مرتبط کننده چند شاخه علمی از قبیل حسابداری، اقتصادی، مالی و حقوق و با حفظ تعادل میان اهداف اجتماعی و اقتصادی و اهداف فردی و جمعی سبب ترغیب و تقویت استفاده کارآمد از منابع و الزام پاسخگویی شرکت‌ها در قبال سایر ذینفعان خود می‌شود. اجرای نظام حاکمیت شرکتی می‌تواند باعث تخصیص بهینه منابع و ارتقای شفافیت اطلاعات و در نهایت رشد و توسعه اقتصادی شود.

در محیط تجاری امروز، اقتصاددانان، پژوهشگران مدیریت، سیاست‌گذاران، مدیران اجرایی شرکت‌ها و گروه‌های دارای منافع خاص درگیر بحث حاکمیت شرکتی هستند. حاکمیت شرکتی بر این موضوع متمرکز است که اساساً هدف از شرکت چیست و معیار ارزیابی موفقیت شرکت‌ها چیست (لایپیگر و لایپیگر، ۲۰۱۹). با گسترش شرکت‌های سهامی و مطرح شدن تئوری نمایندگی و افزایش وظایف و اختیارات هیئت مدیره شرکت‌ها، این سؤال مطرح گردید که مدیرانی که در واقع مالک کل شرکت نمی‌باشند، چگونه پیگیر منافع سهامداران (مالکان) خواهند بود؟ پس از تغییر رویکرد از منافع سهامداران به منافع جامعه و مسئولیت‌های اجتماعی و اتخاذ تئوری ذینفعان در استراتژی شرکت‌ها، این سؤال مطرح شد که آیا تصمیمات مدیران در راستای اهداف شرکتی و همچنین خواسته‌های سایر ذینفعان و جامعه اتخاذ می‌شود یا خیر؟ (حساس‌یگانه و ابرزگر، ۱۳۹۱). در سال‌های اخیر، تعداد کمی از موضوعات تجاری به اندازه حاکمیت شرکتی در بین عموم مردم مورد توجه قرار گرفته است (آرمسترانگ و همکاران، ۲۰۱۵).

اخیراً نیز پژوهشگران درصدد برآمده‌اند تا کاربردهای تئوری نمایندگی در مسائلی از قبیل مدیریت استراتژیک، عملکرد تجاری، رفتار سازمانی و... را مورد مطالعه قرار دهند. بر خلاف تئوری نمایندگی که تنها ارتباط بین مدیران و سهامداران را در نظر می‌گیرد؛ تئوری ذینفعان، شرکت را به عنوان حلقه ارتباطی همه تأمین‌کنندگان منابع شرکت (ذینفعان) در نظر می‌گیرد (جنسن، ۲۰۱۰). یکی از نظریه‌هایی که در خصوص قلمرو و حاکمیت شرکتی مطرح شده است و دارای طرفدارانی نیز می‌باشد، تئوری ذینفع یا ذینفعان است (تفرشی و یحیی پور، ۱۳۹۲). در مورد پیشینه تاریخی مفهوم ذینفعان تحقیقات گسترده‌ای صورت گرفته است. فریمن پس از کاوش‌های فراوان، پیشینه ذینفعان را به سال ۱۹۶۳ دانسته که در اساسنامه داخلی مؤسسه تحقیقاتی استنفورد به کاررفته است. در بعد دیگر مفهوم ذینفعان، در مدیریت توسعه یافت و در ادامه، مدلی از سازمان و محیط آن، باوجود ذینفعان تدوین شد که در فرایند برنامه‌ریزی بنگاه مورد استفاده قرار گرفت. همچنین رویکرد ذینفعان در مسئولیت‌های اجتماعی بنگاه نیز گسترش یافت (باقری و همکاران، ۱۳۹۵). تخصیص بهینه منابع در بازارهای سرمایه مستلزم آن است که سود حسابداری گزارش شده به این بازارها از کیفیت مناسبی برخوردار باشد، زیرا سرمایه‌گذاران خرد، کلان (نهادی) و تحلیلگران هنگام اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری و یا ارزشیابی سهام شرکت بر برخوردار بودن سود حسابداری از کیفیت مناسب اتکا می‌نمایند (لامبرت و متیو، ۲۰۱۲).

شد و این مفهوم برای قرن ها وجود داشت، اما این نام تا دهه ۱۹۶۰ به شکل واضحی مطرح نشد. پس از رسوایی های مالی بزرگ در سال ۲۰۰۲ سازمان های بزرگی مانند انرون و ورلد کام، توجه به حاکمیت شرکتی بسیار بیشتر شد (علی، ۲۰۱۸). توجه به حاکمیت شرکتی به طور گسترده در میان متخصصان و دانشگاهیان معطوف شده است. بسیاری از نهادهای نظارتی اصول و کدهای حاکمیت شرکتی را صادر و تجدید نظر کردند. مبانی چنین قوانین و اصولی منجر به تأثیر مثبت حاکمیت شرکتی بر سازمان می شود (کلاسنس و یورت اوغلو، ۲۰۱۲؛ شوویک^۱، ۲۰۱۸). در نتیجه رسوایی های شرکت های بزرگ، گام های عمده ای توسط دولت ها و نهادهای حرفه ای برای تقویت نظارت بر عملکرد شرکت توسط آژانس های خارجی مانند کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) در ایالات متحده برداشته شده است (موسویان، ۱۳۹۵).

حاکمیت شرکتی امروزه بر آن است که نقش مهمی را در سلامت اقتصادی شرکت ها و به طور کلی جامعه ایفا نماید. با این حال، ممکن است ادعا شود که مفهوم حاکمیت شرکتی تعریف ضعیفی دارد زیرا به طور بالقوه تعداد زیادی از پدیده های اقتصادی متمایز را پوشش می دهد. در نتیجه افراد مختلف تعاریف مختلفی را ارائه کرده اند که اساساً نشان دهنده علاقه خاص آنها به این رشته است (آرمسترانگ و همکاران، ۲۰۱۰). یکی از بحث های مطرح در حاکمیت شرکتی، این است که آیا سازوکارهای مؤثر حاکمیت شرکتی بر انتظارات اجتماعی محیط تجاری کنونی بنا گردد و یا اینکه صرفاً انتظارات سهامداران پاسخ داده شود. حاکمیت شرکتی به سیستم های رسمی اطلاق می شود که توسط شرکت ها برای اطمینان از مسئولیت پذیری، نظارت و کنترل ایجاد شده است (کلاسنس، یورت اوغلو^۲، ۲۰۱۲). حاکمیت شرکتی سیستم ساختاری سیاست های نهادی، اجرای قوانین و کنترل های تجاری است که چارچوبی را برای مدیریت و فعالیت در داخل شرکت می سازد (دیویس و مارکیز^۳، ۲۰۲۱).

حاکمیت شرکتی که امروزه می شناسیم حوزه نسبتاً جدیدی است و توسعه آن تحت تأثیر نظریه های تعدادی از رشته ها از جمله مالی، اقتصاد، حسابداری، حقوق، مدیریت و رفتار سازمانی قرار گرفته است. عبارت حاکمیت شرکتی به نحوه مالکیت، مدیریت و کنترل شرکت ها، شرکت ها و سازمان ها مربوط می شود. بنابراین مفهوم حاکمیت شرکتی بر این فرض پایه گذاری شده است. مصلحت می شود که این نهادهای شرکتی

در چنین شرایطی هدف نهایی نظام راهبری شرکت ها نه تنها کاهش مشکل نمایندگی و همسو کردن منافع کارگزار با منافع کارگزار است، بلکه تأمین منافع تمام گروه های ذی نفع در شرکت ها و واحدهای تجاری را در بر می گیرد. در غایت نیز به لحاظ نظری، انتظار می رود ویژگی های یک نظام راهبری بتواند بر عملکرد مالی شرکت ها تأثیرگذار باشد، زیرا راهبری اثربخش موجب می شود پیامدهای نامناسب ناشی از تضاد منافع بین مدیران و مالکان، نظیر سوءاستفاده از قدرت، کاهش یابد. همچنین تئوری ذینفعان نیز پیشنهاد می کند که ذینفعان، یا سرمایه گذاران مالی، یکی از گروه هایی هستند که یک شرکت یا سازمان باید به آن ها خدمت کند. بر اساس تئوری ذینفعان، هر کسی که به هر نحوی تحت تأثیر سازمان یا عملکرد آن باشد ذینفع محسوب می شود، از جمله کارکنان، مشتریان، تأمین کنندگان، جوامع محلی، گروه های محیطی، گروه های دولتی و غیره. تئوری ذینفعان معتقد است که سازمان ها و شرکت ها باید تلاش کنند تا به این ذینفعان نفع برسانند و با انجام این کار، سازمان به موفقیت پایدار واقعی دست خواهد یافت. صرف نظر از مطالب بیان شده، علیرغم کنکاش موضوع ذینفعان در تحقیقات خارجی و تغییر استراتژی های مدیریتی آن ها در نتیجه اتخاذ این رویکرد، تاکنون ابعاد و مفاهیم این نگرش در تحقیقات داخلی مورد بررسی قرار نگرفته است و با توجه به اهمیت آن در دنیای امروز، مقتضی است که در تحقیقات داخلی نیز این موضوع مورد مطالعه قرار گرفته و از رویکردهای جهانی سازی و پیوستن به جامعه جهانی مغفول نماند. از اینرو تحقیق حاضر در صدد است تا با بررسی موضوعات مختلف حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه و با استفاده از دیدگاه خبرگان این حوزه بتواند الگویی جامع برای توسعه حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان طراحی نماید.

حاکمیت شرکتی

حاکمیت شرکتی به عنوان یک نظام کنترلی و راهبری، نقش مهمی در تعیین جهت گیری و موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه دارد. در فضای رقابتی و پیچیده امروزی، کسب و کارهای کارآفرینانه با چالش های متعددی همچون تأمین مالی، مدیریت ریسک، توسعه پایدار و تعامل با ذینفعان مختلف روبه رو هستند. مفهوم حاکمیت شرکتی دامنه وسیعی دارد و در حوزه کسب و کار جایی که مسئولیت پاسخگویی مدیریتی، ساختار هیئت مدیره و حقوق سهامداران در آن جا شکل می گیرد. موضوع حاکمیت با شروع بکار و تشکیل، تشکیلات شرکتی آغاز

³ Davis & Marquis

¹ Shouvik

² Claessens & Yurtoglu

دهه‌های اول سالهای ۱۳۰۰ عمده‌ترین اهداف دولت از ایجاد شرکت‌های دولتی، کنترل تجارت عمومی، ایجاد درآمد و گسترش و حمایت از صنایع داخلی بوده است که برای تحقق آنها ۳۵ شرکت دولتی تأسیس گردید (سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۸).

لازم به ذکر است که این شرکت‌ها هم تحت نظر دولت بودند و هم ذیحساب‌های وزارت اقتصاد و دارایی فعالیت می‌راند (راسل و صبا، ۱۹۹۵). اما در اواسط دهه ۱۳۴۰ یعنی از اواخر برنامه سوم عمرانی، رژیم شاه به این جمع‌بندی رسید که با ساختار فعالیت اقتصادی موجود ایران نمی‌تواند صنعتی شود؛ یعنی ساختاری که شامل نظارت‌های ذیحساب، وزارت دارایی یا دیوان محاسبات می‌باشد. در چنین شرایطی که بخش خصوصی قوی نیز وجود نداشت تا کشور را به سمت صنعتی شدن هدایت کند. (وزارت امور اقتصاد و دارایی، ۱۳۷۶) دولت وقت، ساختاری تحت عنوان شرکت‌های دولتی ایجاد کرد که این شرکت‌ها به جای اینکه تحت نظارت و قوانین دولت فعالیت کنند، تحت قانون تجارت کار می‌کردند. به این ترتیب، این شرکت‌ها همانند یک شرکت خصوصی فعالیت می‌کردند با این تفاوت که مالکیت آنها در اختیار دولت بود. پس از آن، همزمان با بزرگترین موج صنعتی شدن تاریخ ایران، یعنی همزمان با اجرای برنامه چهارم عمرانی از سال ۱۳۴۷ تا ۵۱ «سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران» تأسیس شد. این سازمان خارج از شمول نظارت دیوان محاسبات و نیز شمول قوانین و مقررات دولتی قرار داشت و تنها تحت قوانین تجارت کار می‌کرد. براین اساس، دولت تنها تحت قانون تجارت، می‌توانست درباره این سازمان و فعالیت‌های آن اظهار نظر کند (وقفی و سلمانیان^۲، ۲۰۱۷).

ویژگی‌های حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه

حاکمیت شرکتی براساس شناسایی و مدیریت ریسک و بررسی مواردی که در آینده می‌تواند ریسک و خطر محسوب شود، بنا نهاده می‌شود. یک حاکمیت شرکتی مناسب، به طور مستقیم با هئیت مدیره سروکار دارد و مسئول شفاف سازی اهداف شرکت و تحقق آن است. ویژگی یک حاکمیت شرکتی مناسب، توانایی مدیریت بحران و تصمیم‌گیری در لحظات حیاتی و مهم است. حاکمیت شرکتی تنها یک مسئولیت اخلاقی نیست بلکه یک مسئولیت تجاری بسیار مهم است چرا که مجموعه‌ای مزایا را برای کسب و کار ایجاد می‌کند.

در قبال اعمال و فعالیت‌های خود پاسخگو باشند. همچنین می‌توانید هر نوع افراط یا گرایش را که در نتیجه قدرت و نفوذ اندازه و منابع شرکت‌ها به وجود می‌آید، بررسی کنید. در نتیجه، حاکمیت شرکتی به دلیل اهمیت آشکاری که برای سلامت اقتصادی شرکت‌ها و جامعه به طور کلی دارد، موفق شده است که علاقه عمومی زیادی را به خود جلب کند (کلیچارک^۱، ۲۰۱۷).

ضروری است که به اهمیت مفهوم حاکمیت شرکتی توجه کنیم تا درک درستی از ارتباط آن افزایش دهیم. برخی از این دلایل در زیر بیان شده است:

- ۱) سهامداران: اینها صاحبان شرکت هستند که اداره امور آن را به مدیریت سپرده‌اند و از این رو علاقه دارند که از این امتیاز سوء استفاده نشود و به نفع سازمان مورد استفاده قرار گیرد.
- ۲) سرمایه‌گذاران: عملکرد حاکمیت شرکتی خوب، سرمایه‌گذاران را جذب می‌کند زیرا آنها سطح فعلی یکپارچگی مالی و درستی سازمان را ارزیابی می‌کنند تا تعیین کنند که آیا سرمایه‌گذاری‌های آنها به کار می‌رود یا خیر.
- ۳) اقتصادها: کشورهای سراسر جهان خواهان حاکمیت شرکتی خوب توسط سازمان‌های تجاری هستند، زیرا این امر به نوبه خود منجر به رونق اقتصاد کشوری می‌شود که تجارت در آن وجود دارد.
- ۴) تداوم نگرانی: عملکرد حاکمیت شرکتی خوب به طور مؤثری موضوع ورشکستگی و سایر اشکال بحران را مدیریت می‌کند. این در نتیجه کنترل‌ها و تعادل‌هایی است که به مهار هر نوع رفتار غیراخلاقی کمک می‌کند (نظام‌پور و محمدی، ۱۴۰۱).

حاکمیت شرکتی در ایران

به دلیل شرایط و ماهیت خاص اقتصاد ایران، دولت نقش محوری را در کسب درآمدها داشته و به همین لحاظ این ادعا وجود داشت که اقتصاد ایران، دولتی است و دولت کسب‌کننده و تخصیص‌دهنده تمامی درآمدهای جامعه می‌باشد لذا ضرورت استفاده از شرکت‌های دولتی در اقتصاد ایران به صورتی مضاعف مطرح شده است. فعالیت شرکت‌های دولتی در ایران از ابتدای سالهای ۱۳۰۰ آغاز گردیده است. بر اساس اطلاعات موجود، اولین شرکت دولتی به نام بانک ایران در سال ۱۳۰۰ تأسیس گردید و در سال ۱۳۰۶ به بانک ملی ایران تغییر نام داد. طی

² Waqfi & Salmanian

¹ Klepczarek

جبران خسارت و نظارت بر سهامداران/هیئت مدیره نگاه کرد. احزاب و مکانیسم‌های متعدد (از جمله حسابرسان، تنظیم‌کننده ها، آژانس‌های رتبه بندی اعتباری، تحلیل‌گران سهام، دادگاه‌ها، رسانه‌ها، نظارت بانک‌ها و سایر اعتبار دهندگان، مقررات، بازارهای کنترل شرکت‌ها، رقابت بازار محصول، و سیاست‌های شرکتی مرتبط با تصاحب) بر رفتار تصمیم‌گیرندگان سطح بالا در شرکت تأثیر می‌گذارد. نتیجه‌ای که آنان می‌گیرند، نادیده گرفتن نفوذ بالقوه این احزاب می‌تواند نه تنها منجر به درک ناقص حاکمیت شرکتی شود، بلکه منجر به مشکل با متغیرهای حذف شده مرتبط می‌شود (بریکلی و زیرمن، ۲۰۱۰).

پیشینه پژوهش

شریفی فرد و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه با موضوع ارائه الگوی هم‌مونیک ایجاد تعارض منافع ذینفعان در شرکت‌هایی با مالکیت خانوادگی: ویژگی‌های نظریه کادیلوئیس‌مها در حاکمیت شرکتی، تلاش گردید تا با اتکاء به فرآیندهای تحلیل فراترکیب و دلفی در بخش کیفی پژوهش، اقدام به شناسایی مولفه های ساختار هم‌مونیک شرکت‌های با مالکیت خانوادگی از نظر ایجاد تعارض منافع با ذینفعان شود. نتایج اینکه جاری سازی رویکرد ساختار هم‌مونیک در شرکت‌های مالکیت خانوادگی در سطح شرکت‌های بازار سرمایه، افشاء اطلاعات مربوط به کارکردهای هیئت مدیره نسبت به سایر مولفه از اثربخشی بالاتری برخوردار است

ضیایی و کفایی (۱۴۰۰) در مطالعه خود در مورد طراحی مدل جامع حاکمیت شرکتی با رویکرد نوآوری باز در صنعت بیمه دریافتند که استراتژی‌های به کارگیری نوآوری باز شامل استراتژی‌های واردشونده، خارج شونده و ترکیبی بر پیشبرد اهداف پیاده سازی حاکمیت شرکتی تأثیر مثبت دارد. همچنین به کارگیری نوآوری باز در حاکمیت شرکتی با تأکید بر دو مولفه ایجاد مزیت رقابتی و خلق ارزش نوعی راهبرد فعال در راستای توسعه شرکت‌های فعال در صنعت بیمه به شمار می‌رود و می‌تواند ابزار مناسبی برای رفع معضلات و مشکلات موجود در صنعت بیمه تلقی شود.

داوری و داوری (۱۴۰۰) به بررسی تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی بانک مسکن از طریق نقش حاکمیت شرکتی می‌پردازد. نتایج حاکی از آن است که سرمایه فکری بر عملکرد مالی و حاکمیت شرکتی تأثیر معناداری داشته است. همچنین تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی مثبت بوده است. همچنین نتیجه فرضیه میانجی نشان می‌دهد متغیر حاکمیت شرکتی با

➤ مراحل اصلی حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه، نظارت، ایجاد انگیزش و تفویض قدرت در سهامداران از مراحل اصلی حاکمیت شرکتی است. این مراحل نقش تعیین کننده‌ای در اجرای حاکمیت شرکتی دارند.

➤ اهداف کلی حاکمیت شرکتی شامل پاسخگویی، شفافیت، رعایت حقوق ذینفعان، استقلال، مدیریت ریسک، ارزش آفرینی بلند مدت، انصاف و عدالت و مشارکت می‌باشد.

در هر یک از فرایندهای کسب و کار بالا، انطباق پذیری، انسجام، کارایی و تنوع می‌تواند معیارهای سنتی حاکمیت شرکتی را تقویت نماید، زیرا آن‌ها شاخص‌های آتی نگر هستند و خصیصه‌های اساسی کسب و کار را منعکس می‌کنند که به انسجام شرکت و پایداری در کسب و کارهای کارآفرینانه می‌انجامد (فریورتنها و همکاران، ۱۴۰۳).

موارد مهم در راستای حاکمیت شرکتی در کسب و کاهای کارآفرینانه می‌تواند شامل موارد زیر باشد که بهتر است شرکت‌های کارآفرین در تدوین الگوی موردنظر خود مدنظر قرار دهند.

- حقوق بین الملل (معاهدات، توافق نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و...)
- حقوق ملی
- قوانین محلی
- قوانین عمومی کشور در خصوص قانون تجارت
- قوانین بورس
- استانداردها و دستورالعمل‌ها کارآفرینی
- اساسنامه شرکت کارآفرین
- آئین نامه شرکت کارآفرین

نقش ذینفعان (سهامداران) در حاکمیت شرکتی

درحالی که موضوع حاکمیت شرکتی بر کارایی و قراردادهای جبران خسارت، هیئت مدیره، نظارت بر سهامداران، کنترل بازار و ... در شرکت تمرکز دارد، و بر رفتار مدیریتی تأثیر می‌گذارد. در واقع، تعداد فزاینده ای از محققان نیز معتقدند که طیف وسیع تری از بازیگران باید در بحث های حاکمیت شرکتی گنجانده شوند (دایک و زینگالس^۱، ۲۰۰۲؛ هریسون و همکاران^۲، ۲۰۱۵). بریکلی و زیرمن^۳ (۲۰۱۰) استدلال می‌کنند که «برای درک بهتر انگیزه‌های تصمیم‌گیرندگان سطح بالا، باید فراتر از سیاست

³ Brickley & Zimmerman

¹ Dyck & Zingales

² Harrison et al

کار برده شود به گونهای که تعادل بین سهامداران به عنوان ذینفع اصلی شرکت و سایر گروه‌های ذینفع برقرار باشد

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش کیفی است که در این بخش ابتدا بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در رابطه با حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارافرینانه و ذینفعان و چارچوب‌های قانونی آن، خبرگان صاحب‌نظر در دسترس به شیوه قضاوتی انتخاب شدند. معیار انتخاب خبرگان، مرتبط بودن تحصیلات دانشگاهی، مرتبط بودن حوزه مطالعاتی و پژوهشی در دانشگاه و داشتن سابقه اجرایی و مدیریتی در حوزه‌های مرتبط با حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارافرینانه و ذینفعان مربوطه بوده است و بر اساس نتایج حاصل از مصاحبه‌های اولیه و اسناد و مدارک بررسی شده و راهنمایی‌های به عمل آمده توسط مصاحبه‌شوندگان، نسبت به انتخاب سایر خبرگان اقدام شده است. مصاحبه‌ها در جلسات اول به صورت مصاحبه باز بوده و در جلسات بعدی و با مشخص شدن موارد مرتبط به صورت نیمه ساخت یافته ادامه یافت. در مجموع ۱۴ مصاحبه با خبرگان صورت گرفت تا در نهایت کفایت نظری حاصل شد. هم‌زمان با انجام مصاحبه‌ها، مقولات اصلی و فرعی با استفاده از روش کدگذاری اشرافوس و کوربین (۱۹۹۸)، شناسایی شد. در نهایت الگویی برای حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارافرینانه در چارچوب تئوری بر اساس دیدگاه خبرگان و با استفاده از تکنیک گراند تئوری تدوین گردید.

تجزیه و تحلیل نتایج یافته‌ها و نتیجه‌گیری

در این تحقیق مصاحبه‌های خبرگان در حوزه حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارافرینانه با استفاده از سه روش کدگذاری (باز-محوری و انتخابی) در مرحله نظریه‌پردازی، داده‌ها، اطلاعاتی گردآوری و تحلیل شد. برای تحلیل کلیه روندهای گراند تئوری (کدگذاری باز، محوری و انتخابی و هم‌چنین ثبت یادداشت‌ها و ترسیم دیاگرام) از نرم افزار مکس کیودا ۱۰ استفاده گردید. در ادامه نمونه‌ای از سه مرحله تحلیل مصاحبه‌های خبرگان آمده است.

در گام اول پس از مصاحبه با خبرگان، گزاره‌های کلامی کلیدی شناسایی و متناسب با کلمات کلیدی هر گزاره کلامی مقوله فرعی آن نسبت داده شد. که نمونه‌ای از آن در جدول شماره ۲ درج شده است.

در این مرحله، تعداد ۳۶۳ گزاره کلامی توسط خبرگان برای تدوین الگوی حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارافرینانه و تئوری ذینفعان مشخص شد. در ادامه با توجه به ارتباط مفاهیم

ضریب تاثیر ۱.۲۱۰ رابطه‌ی بین متغیر سرمایه‌فکری و عملکرد مالی بانک را به طور معنی‌داری میانجی‌گری (افزایشی) میکند. سعیدیان و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان معرفی الگویی از حاکمیت شرکتی با تمرکز بر نقش واسطه‌گری کارافرینی، به بررسی نقش واسطه‌گری کارآفرین در حکمرانی شرکتی و بهبود عملکرد مالی پرداختند. نتایج نشان داد حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت‌ها به طور معناداری مثبت بوده است. همچنین رابطه مثبت و معناداری بین حاکمیت شرکتی و نقش واسطه‌گری کارآفرینی در قالب فعالیت نوآورانه و ریسک‌پذیری تأیید شده است.

کارپوف و همکاران (۲۰۲۱) منطق مدل حاکمیت شرکتی ذینفعان بر اساس منفعت شخصی روشنگرانه، الزامات اخلاقی و/یا عوامل خارجی است. از این میان، منطق عوامل خارجی بیشترین نوید را برای توجیه تمرکز ذینفعان دارد. با این حال، شواهد اخیر نشان می‌دهد که مزایای تمرکز بر ذینفعان محدود است، زیرا هزینه‌های اجتماعی بسیاری از فعالیت‌های شرکتی قبلاً درونی شده‌اند.

دونی و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان شواهد مدل حاکمیت شرکتی، مشارکت ذینفعان و مسائل اجتماعی از صنعت نفت و گاز اروپا به بررسی اینکه آیا و تا چه حد، مدل حاکمیت شرکتی مبتنی بر پایداری با عملکرد اجتماعی ذینفعان مرتبط است یا خیر، پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که مشارکت ذینفعان به طور مثبت با عملکرد اجتماعی شرکت مرتبط است و می‌توان آن را یک محرک داخلی مهم در نظر گرفت که می‌تواند فرهنگ شرکتی را شکل دهد و به احتمال زیاد به مسائل مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت می‌پردازد

هوپی لوی (۲۰۱۶) با این پیش فرض که ادعای اصلی تئوری ذینفعان این است که هدف تجارت ایجاد ارزش برای کلیه گروه‌های ذینفع است، در پژوهش خود ارزش استراتژیک مدیریت ذینفعان و به ویژه از دید عملکرد را مورد بررسی قرار داده است. به نظر وی، ضعف شالوده‌کیفی و ماهیت پیچیده تئوری ذینفعان و چالش مدیریت منافع متنوع گروه‌های ذینفع مانع از به کارگیری مفاهیم مدیریت ذینفعان در مدیریت استراتژیک شرکت‌ها شده است و به همین دلیل در پژوهش خود به دنبال ارزش‌های استراتژیک مدیریت ذینفعان بوده است. بدین منظور آن‌ها پرسشنامه‌ای مشتمل بر ۵ جنبه معرفی شده از تئوری ذینفعان توسط لپ لوم و همکاران (۲۰۰۸) را طراحی و به صورت موردی در ۳ شرکت مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش وی نشان داده است که مدیریت ذینفعان می‌تواند به عنوان خطمشی سازمانی استراتژیک برای توزیع منابع شرکت به

استخراج شده در بین مصاحبه‌ها (کدگذاری‌های اولیه) و پایه‌های اساسی تحقیق (ارائه الگوی قابل اجرا و مناسب برای حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان) یک ارتباط جامع، کامل منطقی و یکپارچه بین مقولات مذکور

جدول شماره ۲: خلاصه‌ای از مصاحبه‌های پژوهش (بخش کیفی)

مولفه	گویه
اقدامات پیشگیرانه و حمایتی	اقدامات حمایتی همچون ایجاد نهادهای مستقل برای نظارت بر عملکرد شرکت، به اعتمادسازی میان ذینفعان کمک می‌کند
پرداخت مالیات	شرکت‌هایی که تعهدات مالیاتی خود را به درستی انجام می‌دهند، از حمایت‌های دولتی مانند مشوق‌های مالیاتی، تأمین مالی و تسهیلات بانکی بهره‌مند می‌شوند
تعامل مسئولانه با تأمین‌کنندگان	همکاری نزدیک با تأمین‌کنندگان باعث افزایش نوآوری از طریق انتقال دانش و فناوری میان طرفین می‌شود
رعایت استانداردهای صنعت و الزامات نظارتی	رعایت استانداردهای صنعت و الزامات نظارتی نه تنها یک الزام قانونی، بلکه ابزاری استراتژیک برای بهبود حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه محسوب می‌شود
رعایت قوانین و مقررات شرکتی	رعایت قوانین و مقررات شرکتی سبب بهبود شفافیت و پاسخگویی شده و موجب می‌شود که کسب و کارهای کارآفرینانه مسئولیت‌پذیرتر باشند و تصمیم‌گیری‌های منصفانه و آگاهانه‌ای صورت دهند.
عوامل اجتماعی	در حاکمیت شرکتی کارآفرینانه، رابطه با ذینفعان از اهمیت بالایی برخوردار است در این راستا عوامل اجتماعی مانند اعتماد، صداقت و شفافیت می‌توانند تأثیر زیادی بر موفقیت یا شکست کسب و کار داشته باشند
عوامل سیاسی	شرایط سیاسی ناپایدار ممکن است موجب افزایش ریسک‌ها در محیط کسب و کار شود

جدول ۳: کدگذاری محوری مصاحبه

مولفه	بعد	مولفه	بعد
پاسخ‌گویی به توقعات جامعه	پیامدها	اقدامات پیشگیرانه و حمایتی	بستر حاکم
ترویج اصول اخلاقی در زنجیره تأمین		پرداخت مالیات	
تشویق فرهنگ کارآفرینی و نوآوری		تعامل مسئولانه با تأمین‌کنندگان	
تضمین پایداری مالی		رعایت استانداردهای صنعت و الزامات نظارتی	
حفاظت از داده‌ها		رعایت قوانین و مقررات شرکتی	
رضایت مشتری		عوامل اجتماعی	
شفافیت مالی و مالکیت		عوامل سیاسی	
مشارکت در توسعه اجتماعی		عوامل فناورانه	
ایمنی و رفاه		عوامل قانونی	
کاهش اثرات منفی زیست‌محیطی		گروه‌های ذی نفوذ	
پاسخگویی به نیازهای مشتریان و مصرف‌کنندگان	راهبرها (استراتژی‌ها)	رعایت حقوق مالکیت فکری و نوآوری‌ها	شرایط علی
انگیزه‌بخشی		همکاری با دولت	
برنامه‌ریزی استراتژیک		تدوین کدهای اخلاقی و رفتاری	
بهبود استانداردهای کار		تمرکز مالکیت	
تحلیل و مدیریت ریسک‌های کسب و کار		حفظ منافع کارکنان	
توسعه روابط مؤثر میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران		حمایت از تنوع و شمول	
سیاست‌های ارتقای منابع انسانی و یادگیری سازمانی		دسترسی برابر ذینفعان به اطلاعات	
نوآوری مستمر		سهام‌بندی مالکیت	
مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان		گزارشگری مالی شفاف	
سیاست‌های مبارزه با فساد و تضاد منافع		نظارت بر تصمیمات سرمایه‌گذاری	
مدیریت شکایات و دعاوی حقوقی	نظارت بر عملکرد مدیریت ارشد		

مؤلفه	بعد	مؤلفه	بعد
تدوین استراتژی‌های کسب‌وکار پایدار		حسابرسی داخلی و خارجی مستقل	
حمایت از خلاقیت و تحقیق و توسعه		سرمایه‌گذاران خطرپذیر	
سازوکارهای پیگیری تخلفات و رفتارهای غیراخلاقی		تفکیک نقش‌ها	
		احترام به حقوق سهامداران خرد	
مشارکت کارکنان	شرایط مداخله‌گر	ارتباطات موثر	شرایط مداخله‌گر
هیئت‌مدیره مستقل		جلسات هیأت مدیره	
انعطاف‌پذیری		حمایت از قراردادهای عادلانه و الزام‌آور	
ایفای مسئولیت اجتماعی		رهبری اخلاقی	
پرداخت به‌موقع		شاخص عدالت مالیاتی	
سیاست‌های مدیریت ریسک		مدیریت بحران	

شرایط مداخله‌گر و بستر حاکم است. در پژوهش حاضر بنا بر ادبیات پژوهش و اظهارات خبرگان گویه‌های زیر بدین گونه بیان گردیدند: برنامه‌ریزی استراتژیک، بهبود استانداردهای کار؛ تحلیل و مدیریت ریسک‌های کسب‌وکار؛ توسعه روابط مؤثر میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران؛ سیاست‌های ارتقای منابع انسانی و یادگیری سازمانی؛ نوآوری مستمر؛ مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان؛ سیاست‌های مبارزه با فساد و تضاد منافع؛ مدیریت شکایات و دعاوی حقوقی؛ تدوین استراتژی‌های کسب‌وکار پایدار؛ حمایت از خلاقیت و تحقیق و توسعه؛ سازوکارهای پیگیری تخلفات و رفتارهای غیراخلاقی در جهت منافع ذینفعان و کسب‌وکارهای کارآفرینانه در حاکمیت شرکتی مشخص شد

بستر حاکم: طراحی چارچوب مفهومی حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه مبتنی بر چارچوب ذینفعان؛ به شرایط خاصی که بر کنش‌ها و تعاملات تأثیر می‌گذارند بستر گفته می‌شود. در مدل معرفی شده عبارت‌اند از: اقدامات پیشگیرانه و حمایتی؛ پرداخت مالیات؛ تعامل مسئولانه با تأمین‌کنندگان؛ رعایت استانداردهای صنعت و الزامات نظارتی؛ رعایت قوانین و مقررات شرکتی؛ عوامل اجتماعی؛ عوامل سیاسی؛ عوامل فناورانه؛ عوامل قانونی؛ گروه‌های ذی نفوذ؛ رعایت حقوق مالکیت فکری و نوآوری‌ها؛ همکاری با دولت در این جهت لازم است که در حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه توانایی تسهیل فعالیت‌های استعدادهای ناب در کسب‌وکارهای برتر و مقابله با بی‌عدالتی در این زمینه که سبب محدودیت در این امر می‌شود در راستای توسعه حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان و همچنین از بین بردن عدم

در نهایت با توجه به کدگذاری گزینشی، مرحله ساخت طبقات کلی نظریه شکل گرفت و الگوی اصلی حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان شامل ۵ مؤلفه اصلی و ۶۱ مؤلفه فرعی تعیین گردید که در ادامه به تفصیل آمده است.

طبقه محوری: میزان مشارکت مدیران و دست‌اندرکاران حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه در راستای منافع ذینفعان، در برنامه‌های اجرایی و پیاده‌سازی آگاهی بخشی و ایجاد انگیزش جمعی کارآفرینان و همگام‌سازی با راهبردهای حاکمیت شرکتی و کارآمدی‌های در اتحاد جمعی در کسب‌وکارهای کارآفرینانه بوده است که چارچوبی منسجم را برای ارائه الگوی حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان می‌باشد.

شرایط علی: این شرایط سبب ایجاد و توسعه پدیده یا طبقه محوری می‌شوند که شامل: توسعه و ارتقاء سطح پاسخگویی در بخش انتخاب‌های مناسب برای کسب‌وکارهای کارآفرینانه در سطح جامعه هدف در چارچوب ذینفعان می‌باشد لذا در این شرایط طبق نظر خبرگان تحقیق مقوله‌های اصلی اثرگذار بر شرایط علی بدین گونه بیان گردیدند: تدوین کدهای اخلاقی و رفتاری؛ تمرکز مالکیت؛ حفظ منافع کارکنان؛ حمایت از تنوع و شمول؛ دسترسی برابر ذینفعان به اطلاعات؛ سهم‌بندی مالکیت؛ گزارشگری مالی شفاف؛ نظارت بر تصمیمات سرمایه‌گذاری؛ نظارت بر عملکرد مدیریت ارشد؛ حسابرسی داخلی و خارجی مستقل؛ سرمایه‌گذاران خطرپذیر؛ تفکیک نقش‌ها؛ احترام به حقوق سهامداران خرد که برای دستیابی به توسعه کسب‌وکارهای کارآفرینانه و ایجاد شرایط نوین منافع ذینفعان مشخص گردید.

راهبردها: این مؤلفه بیانگر رفتارها و فعالیت‌ها و تعاملات هدف‌داری هستند که در تبعات طبقه محوری و تحت تأثیر

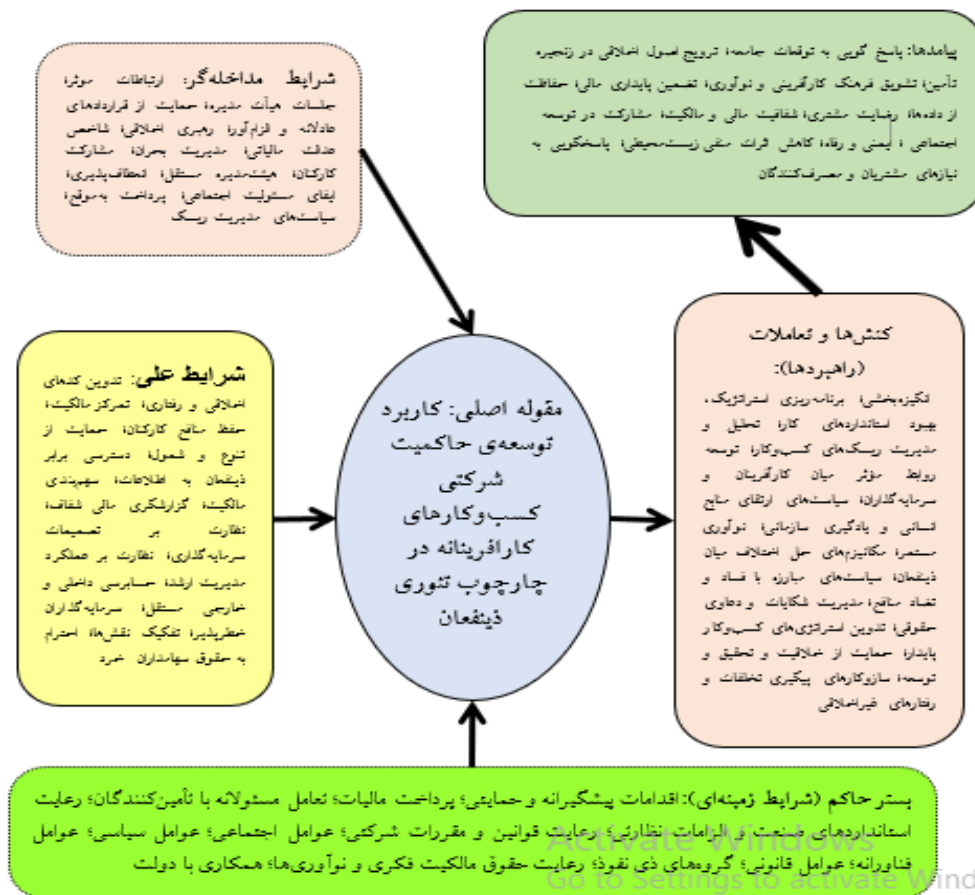
خبرگان امر پژوهش عنوان نموده‌اند عبارتند از: پاسخ‌گویی به توقعات جامعه؛ ترویج اصول اخلاقی در زنجیره تأمین؛ تشویق فرهنگ کارآفرینی و نوآوری؛ تضمین پایداری مالی؛ حفاظت از داده‌ها؛ رضایت مشتری؛ شفافیت مالی و مالکیت؛ مشارکت در توسعه اجتماعی؛ ایمنی و رفاه؛ کاهش اثرات منفی زیست‌محیطی؛ پاسخگویی به نیازهای مشتریان و مصرف‌کنندگان که از دیدگاه خبرگان امر پژوهش ماندگاری روش‌های حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه را در راستای استراتژی‌های منافع ذینفعان و پیوند بین کسب و کارهای کارآفرینانه موجود و غلبه بر کاستی‌ها برای پیشرفت و تداوم در این زمینه را با ارمغان می‌آورد. لذا لازم به نظر می‌رسد که یک پیامد خوب و کارآمد منتج از این است که با صرفه‌جویی در منابع و هزینه‌ها، نتیجه کنش‌ها و تعاملات ایجاد شده و تأثیرپذیر از طبقه محوری، بستر حاکم و شرایط مداخله‌گر باشد.

در گام آخر، بر اساس داده‌های به دست آمده، مؤلفه‌های الگوی حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان مورد نظر مشخص شد و مدل بر اساس الگوی اشتراوس و کوربین به شرح شکل شماره ۱ ارائه شد.

ناآگاهی در جهت کشف کسب و کارهای کارآفرینانه جلوگیری شود.

شرایط مداخله‌گر: شرایط عامی هستند که مجموعه‌ای از متغیرهای میانجی و واسط را تشکیل می‌دهند و راهبردها هم از آن‌ها متأثر می‌شوند. دارای زیرمجموعه‌های ذیل می‌باشند: ارتباطات موثر؛ جلسات هیأت مدیره؛ حمایت از قراردادهای عادلانه و الزام‌آور؛ رهبری اخلاقی؛ شاخص عدالت مالیاتی؛ مدیریت بحران؛ مشارکت کارکنان؛ هیئت‌مدیره مستقل؛ انعطاف‌پذیری؛ ایفای مسئولیت اجتماعی؛ پرداخت به‌موقع؛ سیاست‌های مدیریت ریسک که برای اجرایی کردن استراتژی-های کسب و کارهای کارآفرینانه و اعمال درست حاکمیت شرکتی برای حفظ منافع ذینفعان با توجه به محدودیت‌های موجود و توجه مدیران در استفاده از ابزارهای کسب مهارت در کسب و کارهای کارآفرینانه و تجربه مرتبط می‌باشند.

پیامدها(ها): برخی از طبقه‌ها بیانگر نتایج و پیامدهایی هستند که در اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آیند. در پژوهش حاضر، طراحی و ارائه حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان شامل مولفه‌های بدین شرح که

شکل ۱: الگوی نهایی پژوهش

مربوطه اعتماد نمائیم، همچنین از بین بردن عدم ناآگاهی در جهت کشف کسب و کارهای کارآفرینانه جلوگیری شود چراکه توانمندی فرد یا گروه‌ها در درک و استفاده از ابزارهای کشف کسب و کارهای کارآفرینانه مهم می‌باشند و سبب افزایش دانش، مهارت‌ها، دسترسی به فنون کشف کسب و کارهای کارآفرینانه در شرایط اقتصادی و اجتماعی می‌گردد.

فهرست منابع

باقری، محمود، صادقیان ندوشن، مهرداد. (۱۳۹۵). تئوری ذینفعان در حقوق شرکت‌ها، فصلنامه قضاوت، ۸۷، ۲۷-۵۴.

تفرشی، محمد عیسانی، یحیی پور، جمشید. (۱۳۹۲). تئوری ذینفعان با رویکرد مقررات شرکت های سهامی ایران، فصلنامه بورس اوراق بهادار، ۲۳(۶)، ۱۳۹-۱۶۷.

حساس یگانه، یحیی. ابرزگر، قدرت‌الله (۱۳۹۱). مسئولیت اجتماعی شرکتها، سیر تکامل مفاهیم و تعاریف، فصلنامه حسابداری رسمی شماره ۱۷.

داوری ابوالفضل، داوری، هدی (۱۴۰۰). تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی بانک مسکن از طریق نقش حاکمیت شرکتی، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری سال پنجم، شماره ۶۴.

سعیدیان، مسعود، سعیدی، پرویز، سمیعی، روح اله، و اشرفی، مجید. (۱۳۹۹). معرفی الگویی از حاکمیت شرکتی با تمرکز بر نقش واسطه گری کارآفرینی. اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)، ۱۴(۵۰)، ۱۷۱-۱۹۰.

شریفی فرد، محسن، کعب عمیر، احمد، محمودی، علی، و مهربانی، فاطمه. (۱۴۰۱). ارائه الگوی ژئومونیک ایجاد تعارض منافع ذینفعان در شرکت هایی با مالکیت خانوادگی: ویژگی های نظریه کادیولویسم ها در حاکمیت شرکتی. حسابداری مدیریت، ۱۵(۵۵)، ۱۱۲-۱۳۳.

ضیاء، بابک، و کفائی، فرزاد. (۱۳۹۹). طراحی مدل جامع حاکمیت شرکتی با رویکرد نوآوری باز در صنعت بیمه. مدیریت نوآوری در سازمان های دفاعی، ۳(۳) (پیاپی ۹)، ۵۰-۲۵.

فریورتنها، الهه و احمدی جوهرانی، محمدرضا (۱۴۰۳). بررسی نقش حاکمیت شرکتی و تاثیر آن بر عملکرد شرکت های پیمانکاری، دوازدهمین کنفرانس بین المللی چشم اندازهای نوین در مدیریت، حسابداری و کارآفرینی، تهران.

با توجه به مدل بدست آمده می‌توان نتیجه گرفت که برای قانونمندی در حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه و تئوری‌های ذینفعان که یکی از عناصر کلیدی در توسعه حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه در چارچوب تئوری ذینفعان است بایستی به مولفه‌های بیان شده در مدل دقت بیشتر داشت. با توجه به برجسته بودن مؤلفه‌های همچون سهم‌بندی مالکیت؛ نظارت بر عملکرد مدیریت ارشد؛ حمایت از قراردادهای عادلانه و الزام‌آور؛ جلسات هیأت مدیره؛ عوامل فناورانه؛ اقدامات پیشگیرانه و حمایتی؛ برنامه‌ریزی استراتژیک؛ مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان؛ شفافیت مالی و مالکیت و تضمین پایداری مالی در راستای قانونمندی در حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه و تئوری‌های ذینفعان بایستی استفاده از فناوری اطلاعات، مشارکت بخش خصوصی و مردم و توسعه فرهنگ یادگیری و توسعه حاکمیت شرکتی را در کنار سایر راهبردهای اثرگذار مد نظر قرار داد. از طرفی، قانونمندی در حاکمیت شرکتی متناسب با کسب و کارهای کارآفرینانه سبب انسجام عملکردی در توسعه این کسب و کارها شده و منافع ذینفعان تضمین خواهد شد. در مورد مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر با سایر یافته‌های محققان باید اشاره کرد که این پژوهش حاضر با تحقیقات شریفی فرد و همکاران (۱۴۰۱) از حیث استقلال هیئت مدیره، بازار سرمایه، افشاء اطلاعات، کارکردهای هیئت مدیره، ضیایی و کفایی (۱۴۰۰) در مولفه‌هایی چون حاکمیت شرکتی، ایجاد مزیت رقابتی، خلق ارزش، داوری (۱۴۰۰) حاکمیت شرکتی، سرمایه فکری، عملکرد مالی، کارپوف و همکاران (۲۰۲۱) در مولفه‌هایی چون تمرکز ذینفعان، هزینه‌های اجتماعی، دونی و همکاران (۲۰۲۱) مشارکت ذینفعان، عملکرد اجتماعی، فرهنگ شرکتی مسئولیت اجتماعی شرکت، هویتی لوی (۲۰۱۶) مدیریت، تعادل بین سهامداران، گروه‌های ذینفع، همراستا می‌باشد نتایج این پژوهش می‌تواند نقش و اهمیت شاخص‌های موثر بر فرآیند تدوین الگوی حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه و تئوری‌های ذینفعان را آشکار سازد، تا در برنامه‌ریزی‌های کلان خود و تدوین استراتژی‌های حاکمیت شرکتی در غالب انسجام در کسب و کارهای کارآفرینانه و نهادینه‌سازی منافع ذینفعان در چارچوب‌های مربوطه در قوانین و مقررات شرکتی بصورت رسمی و قانونی و به سبب ارتقای این موضوع به صورت هدفمند اقدام گردد. در این راستا پیشنهاد می‌گردد که برای تحقق اهداف حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه و تئوری‌های ذینفعان و رسیدن به موفقیت‌های حاکمیت شرکتی در سطح ملی و بین‌المللی، با جامعه هدف، ذینفعان تعامل سازنده داشته و به کارآفرینان فرهیخته بخش خصوصی و کسب و کارهای

- The Classification of Theoretical Concepts. *Studia Prawno-Ekonomiczne*, 105.
- Lambert, Douglas M. & Matthew A. Schwieterman (2012). Supplier Relationship Management as a Macro Business Process, *Supply Chain Management an International Journal* 17(3):337-352.
- Leipziger, D., & Leipziger, D. (2019). The OECD Principles of Corporate Governance. The Corporate Responsibility Code Book, 396-405.
- MUHAMMAD Ali (2018). Impact of Corporate Governance On Firm s Financial Performance (A Comparative Study Of Developed And Non Developed Markets), *Journal of Business Management and Economic Research* 2(1):15-30.
- Russell, Muir and Saba, Joseph P (1995). Improving state enterprise performance: the role of internal and external incentives, *Govt. business enterprises Management Industrial efficiency Incentives in industry*.
- Shouvik, S. (2018). Corporate Governance in Emerging Economies - A study of The Sultanate of Oman. *IJBARR*, 3(March), 29.
- موسویان، سیدحسین (۱۳۹۵). بررسی تاثیر خصوصی سازی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، چهارمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، برلین-آلمان.
- نظام پور عشرت، و محمدی احمد. (۱۴۰۱). مطالعه ادبیات نظری اهمیت حاکمیت شرکتی و عملکرد در پژوهش های حسابداری. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری، ۶(۲۳)، ۱۲۷۷-۱۲۸۳
- Armstrong Christopher S, L. Blouin Jennifer, D. Jagolinzer Alan, F. Larcker David. (2015). Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics* Volume 60, Issue 1. August 2015. Pages 1-17.
- Brickley, James A. & Zimmerman, Jerold L. (2010). Corporate Governance Myths: Comments on Armstrong, Guay, and Weber, *SSRN Electronic Journal*, DOI:10.2139/ssrn.1681030.
- Claessens, Stijn & Yurtoglu, B. Burcin (2012). Corporate Governance in Emerging Markets: A Survey, *Emerging Markets Review* 15:1-33
- Darabi, R; Waqfi, S. H; Salmanian, M. (2017). Relationship between Social Responsibility Reporting with Company Value and Risk for Companies Registered in Tehran Stock Exchange. *Journal of Value & Behavioral Accounting*, 1 (2), 193- 213 (in Persian).
- Davis, G. & Marquis, C. (2021). The globalization of stock markets and convergence in corporate governance. In *The economic sociology of capitalism* (pp. 352-390). Princeton University Press.
- Dyck, I.J. Alexander and Zingales, Luigi, (2002). The Corporate Governance Role of the Media, *NBER Working Paper No. w9309*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=347081>
- Federica Doni & Antonio Corvino & Silvio Bianchi Martini, 2021. "Corporate governance model, stakeholder engagement and social issues evidence from European oil and gas industry," *Social Responsibility Journal*, Emerald Group Publishing Limited, vol. 18(3), pages 636-662, September.
- Harrison, J. S., Freeman, R. E., & de Abreu, M. C. S. (2015). Stakeholder theory as an ethical approach to effective management: Applying the theory to multiple contexts. *Revista Brasileira de Gestao de Negocios*, 17(55), 858-869
- Jensen, M. C. (20۱۰). Value Maximization and the Corporate Objective Function. *Business Ethics Quarterly*, 12(2), 235-256.
- Karpoff, Jonathan M., On a Stakeholder Model of Corporate Governance (202۱). *Financial Management*, European Corporate Governance Institute – Finance Working Paper No. 749.
- Klepczarek, E. (2017). Corporate Governance Theories in the New Institutional Economics Perspective.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 16/ No. 63/ Autumn 2027

Presenting a suitable model for corporate governance of entrepreneurial businesses in the framework of stakeholder theory

Mojtaba Soltaninezhad

Department of Accounting, UAE.C., Islamic Azad University, Dubai·United Arab Emirates
Email: Mojtaba.soltaninejad@iau.ir

Fereydon Rahnamarodposhti

Department of Accounting, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran Corresponding Author
Email: Dr.rahnama@iau.ac.ir

Mohammadhamed Khanmohammadi

Department of Accounting, Dam.C., Islamic Azad University, Damavand, Tehran, Iran
Email: Khanmohammadi.mh@iau.ac.ir

Mojgan Safa

Department of Accounting, Qo.C., Islamic Azad University, Qom, Iran
Email: Dr.mojgansafa@iau.ac.ir

Abstract

Corporate governance as a control and management system plays an important role in determining the direction and success of entrepreneurial businesses. In today's complex and spatial competition, entrepreneurial businesses face numerous challenges such as financial services, management, sustainable development, and various stakeholders. The present study seeks to provide a feasible and suitable model for corporate governance. The method used to identify the model is the collection or foundation method, which was carried out using the opinions of 14 experts and the snowball method until reaching the theoretical saturation stage in three stages of open, axial, and selective coding. The results of this study showed that components in most beds include all preventive and supportive. Payment of fees and ... Causal conditions include the development of ethical and behavioral codes. Concentration of ownership and ... Intervening including communications; board meetings and ... Strategies including motivation; strategic planning; mechanisms for carrying out unethical actions and behaviors and ... which ultimately result in consequences including responding to society's expectations. Ethical principles in the service chain and... for corporate governance of entrepreneurial businesses.

Keywords: Modeling, Corporate Governance, Entrepreneurial Businesses, Stakeholders, Qualitative Method